

Nr 165

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om handel med ädelmetallarbeten; given Stockholms slott den 29 oktober 1971.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

CARL GUSTAF

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny lag om handel med ädelmetallarbeten. Den nuvarande obligatoriska kontrollstämplingen av ädelmetallarbeten föreslås ersatt med en kontrollstämpling som skall kunna ske på begäran i varje särskilt fall. Vidare föreslås att tillverkare och importörer av ädelmetallarbeten skall vara skyldiga att förse dessa med ansvarsstämplar. De nuvarande reglerna om krav på lägsta tillåtna finhalter beträffande guld-, silver- och platinaarbeten behålls oförändrade.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1973.

De uppgifter som ankommer på avdelningen för kontroll av ädelmetallarbeten hos mynt- och justeringsverket föreslås bli överförda till statens provningsanstalt den 1 juli 1972.

Förslag till**Lag om handel med ädelmetallarbeten**

Härigenom förordnas som följer.

1 § Denna lag äger tillämpning på yrkesmässig handel med arbeten av guld, silver eller platina. Kontrollstämpling enligt 11 § får dock ske även av arbete som ej är föremål för yrkesmässig handel.

Lagen gäller ej sådana arbeten som uteslutande är avsedda för medicinsk, vetenskaplig eller industriell användning eller har antikvariskt värde.

2 § Med guld-, silver- eller platinaarbete (ädelmetallarbete) förstås arbete som i medelhalt innehåller, om det är utfört av
guld, minst 750 tusendelar fint guld,
silver, minst 830 tusendelar fint silver, samt
platina, minst 950 tusendelar fin platina,
med en tolerans för guld och platina av fem tusendelar samt för silver av åtta tusendelar.

3 § Endast ädelmetallarbete får försees med ansvarsstämplar.

Annat arbete av guld, silver eller platina än sådant ädelmetallarbete som är försett med ansvarsstämplar får icke saluhållas eller försälas inom riket eller införas till riket.

4 § Ansvarsstämplar för här i riket tillverkat ädelmetallarbete är tillverkarens namnstämpel (tillverkarstämpel), årsbokstav samt finhaltstämpel. Finnes ej tillräckligt utrymme på arbetet, får årsbokstav utelämnas.

Ansvarsstämplar för ädelmetallarbete som införts till riket är importörens namnstämpel (importörstämpel) samt finhaltstämpel.

5 § Namnstämpel får innehålla endast bokstäver. Den skall vara godkänd av och registrerad hos den i 14 § angivna tillsynsmyndigheten.

6 § Årsbokstav skall ange tillverkningsåret och skall vara en av bokstäverna A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, X, Y, Z med efterföljande siffra eller siffror. Bokstäverna skall användas i följd, en för varje år, varvid bokstaven A anger år 1759. Siffror eller siffror som fogas vid bokstaven skall ange den omgång bokstavsserien är i användning sedan år 1759.

7 § Finhaltstämpel skall innehålla beteckningen K (karat) för guld, S för silver och P för platina samt ange finhalten.

Som finhaltstämplat skall användas

för guldarbeten 18 K, 20 K och 23 K, utmärkande en finhalt av lägst 750, 840 respektive 975 tusendelar,

för silverarbeten 830 S och 925 S, utmärkande en finhalt av lägst 830 respektive 925 tusendelar, samt

för platinaarbeten 950 P, utmärkande en finhalt av lägst 950 tusendelar.

8 § Består arbetet av olika metaller, varav någon del ädelmetall, eller av skilda delar, som ej fogats ihop genom lödning, gäller finhaltsstämpeln för den del varå stämpeln anbringats.

9 § Ansvarsstämplat skall på ädelmetallarbete anbringas av tillverkaren eller importören.

Såsom tillverkare anses även den som yrkesmässigt givit annan i uppdrag att utföra ädelmetallarbete (legotillverkning).

10 § Tillverkare skall tillse att utfört ädelmetallarbete motsvarar åsatta stämplat. Detsamma gäller importör i fråga om ädelmetallarbete som införts till riket.

Den som saluhåller eller säljer ädelmetallarbete skall tillse att föreskrivna stämplat är åsatta arbetet.

11 § Ädelmetallarbete skall på begäran kontrolleras av myndighet som Konungen bestämmer. Finner kontrollmyndigheten efter undersökning av ädelmetallhalten att denna motsvarar åsatt finhaltsstämpel, skall myndigheten på begäran förse arbetet med kontrollstämpel. Bestämmelsen i 8 § äger därvid motsvarande tillämpning. Kontrollstämpeln utgöres av tre kronor i trepassformad sköld.

Kontrollmyndigheten kan föreskriva att ädelmetallarbeten under viss vikt ej får förse med kontrollstämpel.

12 § Kan kontrollstämpling ej ske utan att arbetet skadas, får kontrollmyndigheten i stället utfärda bevis om att arbetet uppfyller fordringarna för kontrollstämpling.

13 § För undersökning enligt 11 §, kontrollstämpling eller kontrollbevis utgår kontrollavgift.

14 § Tillsyn över efterlevnaden av denna lag utövas av myndighet som Konungen bestämmer.

Tillsynsmyndigheten äger tillträde till lokal, där arbete av guld, silver eller platina tillverkas, säljes eller förvaras, och får därifrån medtaga sådant arbete för undersökning.

15 § Den som yrkesmässigt inom riket tillverkar, försäljer eller till riket inför ädelmetallarbete skall vara registrerad hos tillsynsmyndigheten. För registrering utgår registreringsavgift.

Föreligger ej längre registreringsskyldighet enligt första stycket, skall den registrerade senast två veckor efter det att registreringsskyldigheten upphört anmäla detta hos tillsynsmyndigheten.

16 § Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer fastställer avgifter enligt denna lag.

17 § Tillverkare och importör, som är eller skall vara registrerade enligt 15 §, skall årligen erlägga bidrag för tillsynsverksamheten enligt bestämmelser som meddelas av Konungen. Bidragets belopp får ej överstiga en procent av den bidragsskyldiges enligt förordningen (1968: 430) om mervärdesskatt skattepliktiga omsättning som avser ädelmetallarbeten, exklusive skatt. Beloppet skall dock utgöra lägst 100 kronor och högst 10 000 kronor.

18 § Konungen får medge undantag från denna lag, om det är påkallat med hänsyn till överenskommelse med främmande stat eller till internationellt ekonomiskt samarbete eller om eljest särskilda skäl föreligger.

Medgivande enligt första stycket får förenas med villkor.

19 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 3 §, 7 § andra stycket, 9, 10 eller 15 § eller mot villkor som meddelats med stöd av 18 § andra stycket,

2. använder namnstämpel, årsbokstav eller finhaltsstämpel som ej är utformad enligt föreskrifterna i 5, 6 respektive 7 §,

3. använder namnstämpel som ej är godkänd och registrerad enligt 5 §,

4. underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 14 § andra stycket,

dömes till böter eller fängelse i högst sex månader, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

I ringa fall dömes ej till ansvar.

20 § Arbete av guld, silver eller platina, som saluhålles i strid mot denna lag, eller värdet därav skall förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1973.

Genom lagen upphäves

1. förordningen (1956: 328) om kontroll å ädelmetallarbeten,

2. ädelmetallstadgan (1956: 329),

3. förordningen (1901: 20) angående förbud mot anbringande av vissa stämplor eller märken å förgyllda och försilvrade med flera arbeten av oädel metall m. m.

De under 1 och 2 angivna författningarna gäller fortfarande i fråga om ädelmetallarbeten, som åsatts stämplor med stöd av någon av dessa författningar eller som före den nya lagens ikraftträdande införts till riket eller inlämnats för kontrollstämpling.

Ortsmärke, som enligt 16 § förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten bestämts före den nya lagens ikraftträdande, får även i fortsättningen åsättas ädelmetallarbete.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet på Stockholms slott den 29 oktober 1971.

Närvarande: Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ny lagstiftning om handel med ädelmetallarbeten* och anför.

Inledning

I skrivelse den 23 oktober 1963 till chefen för finansdepartementet hemställde mynt- och justeringsverket om en översyn av författningarna rörande kontroll av ädelmetallarbeten. Framställningen remissbehandlades, varvid flertalet remissinstanser tillstyrkte den begärda översynen. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 november 1964 tillkallade jag en sakkunnig för att se över bestämmelserna om statlig kontroll på ädelmetallarbeten m. m. Den sakkunnige avgav den 15 mars 1967 betänkandet (Ds Fi 1967: 4) Om kontroll av ädelmetallarbeten. I betänkandet föreslogs bl. a. att den statliga kontrollstämplingen på ädelmetallvaror skulle avvecklas och att dessa varor i princip inte borde underkastas andra regler än de som gäller för tillverkning av och handel med varor i allmänhet.

Vid remissbehandlingen av betänkandet avstyrkte en betydande majoritet av remissinstanserna utredningens förslag om total avveckling av den statliga kontrollen på ädelmetallarbeten. Från flera håll framhölls bl. a. att frågan krävde ytterligare överväganden.

Inom finansdepartementet har därefter upprättats promemorian (Ds Fi 1971: 5) Ädelmetallkontroll. I promemorian föreslås en lag om handel med arbeten av guld, silver och platina. Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av mynt- och justeringsverket, generaltullstyrelsen, riksskatteverket, riksantikvarieämbetet, kommerskollegium, patent- och registreringsverket, näringsfri-

hetsombudsmannen (NO), konsumentombudsmannen (KO), statens pris- och kartellnämnd, statens institut för konsumentfrågor, statens institut för företagsutveckling, statens provningsanstalt, fullmäktige i riksbanken, statens konsumentråd, länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, Föreningen Statens justerare av mått och vikt, Guldsmedsbranschens samorganisation, Guldsmedsmästarnas riksförbund, Mema Guld & Silver AB, Samlarförbundet Nordstjärnan, Svenska metallindustriarbetareförbundet, Svenska museimannaföreningen, Svenska slöjdföreningen, Sveriges allmänna exportförening, Sveriges grossistförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges köpmannaförbund och Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

Mynt- och justeringsverket har överlämnat särskilt yttrande av föreståndaren för verkets avdelning för kontroll av ädelmetallarbeten.

Kommerskollegium har överlämnat yttranden från Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, handelskamrarna i Göteborg, Borås och Karlstad, som avgett gemensamt yttrande, handelskammaren i Gävle samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare. Smålands och Blekinge handelskammare samt handelskammaren för Örebro och Västmanlands län har anslutit sig till det yttrande som avgetts av Stockholms handelskammare.

Länsstyrelsen i Stockholms län har överlämnat yttrande från polismyndigheten i Stockholms polisdistrikt.

Riksantikvarieämbetet instämmer i det yttrande som avgetts av vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.

Guldsmedsbranschens samorganisation har avgett remissvar på uppdrag av Guldsmedsbranschens leverantörförening och Sveriges juvelrare- och guldsmedsförbund. Sveriges hantverks- och industriorganisation har hänvisat till remissyttrandena från sistnämnda förbund och Guldsmedsmästarnas riksförbund.

Nuvarande ordning

De första mer omfattande bestämmelserna om kontroll av ädelmetallarbeten tillkom genom 1752 års kontrollstadga. Då infördes den offentliga kontrollstämplingen, som avsåg alla inhemska arbeten av guld, silver och tenn. I stadgan föreskrevs bl. a. vissa tillåtna finhalter, t. ex. för guld en minimihalt på 18 karat 4 grain. Ett särskilt kontrollverk inrättades för att utföra kontrollstämplingen. Bestämmelser om kontrollstämpling i Sverige av utländska guld- och silverarbeten meddelades år 1831. Följande år förordnades att till riket inte fick införas utländska guld- och silverarbeten med lägre halt än den för svenska arbeten då fastställda minimihalten, för guld 18 karat och för silver 13 lod.

Genom de nu gällande bestämmelserna, som tillkom år 1956, regleras tillverkning, försäljning och import av guld-, silver- och platinaarbeten. Reglerna bygger på ett den 8 februari 1955 av 1952 års kontrollstämpeletredning avgivet betänkande (Stencil Fi 1955). I detta betänkande finns bl. a. en utförlig redovisning av den historiska bakgrunden till nuvarande bestämmelser och av svensk och utländsk rätt.

Reglerna om den nuvarande statliga kontrollen beträffande ädelmetallarbeten finns i förordningen (1956: 328) om kontroll å ädelmetallarbeten och den i anslutning därtill utfärdade ädelmetallstadgan (1956: 329). Förordningen innehåller bestämmelser bl. a. om finhalt, ansvarstämpling och kontrollstämpling, förfarandet med underhaltiga arbeten, avgifter, tillsyn och ansvar.

Förordningens tillämpningsområde bestäms i huvudsak på följande sätt. Som ädelmetallarbeten anses arbeten av platina, guld och silver, om de består av en metallegering som innehåller, beträffande guldarbeten minst 200/1 000 fint guld samt beträffande platina- och silverarbeten minst 400/1 000 fin sådan metall. Ädelmetallerna skall ingå i arbetet på annat sätt än enbart såsom plätering, platinering, förgyllning eller försilvring. Ädelmetallarbeten är underkastade kontroll vid tillverkning, försäljning och import. Undantag från bestämmelserna gäller bl. a. för ädelmetallarbeten som tillverkas för export, utländska mynt och medaljer, arbeten som uppenbarligen har antikvariskt värde, instrument och apparater för vetenskapliga eller industriella ändamål, reservoarpennor, glasögonbågar m. fl. särskilt angivna varor. Mynt- och justeringsverket kan föreskriva ytterligare undantag för föremål med ett ringa ädelmetallvärde i förhållande till arbetets övriga värde.

I fråga om finhalten gäller enligt 5 §, att ädelmetallarbete inte får tillverkas av metallegering med lägre finhalt än 950/1 000 fin platina för platinarbete, 750/1 000 fint guld (= 18 karat) för guldarbete och 830/1 000 fint silver för silverarbete med en tolerans för platina och guld av 5/1 000 och för silver 8/1 000. Särskilda regler gäller för lödning på ädelmetallarbete och vid förening av ädelmetall och annan ädelmetall eller annat ämne. Om ämnet utgörs av annan metall, skall beteckningen "Metall" eller annan beteckning finnas inslagen, såvida tillverkningstekniska skäl inte gör detta omöjligt.

Ädelmetallarbete som inte uppfyller de angivna fordringarna får inte försälas eller importeras. Undantag har gjorts för försäljning under hand eller på auktion av ädelmetallarbeten som tagits i mät eller tillhör konkursbo eller dödsbo utan att ha tillverkats eller inköpts för boet. Det är vidare tillåtet att till riket införa bl. a. tävlingspris och föremål som är avsedda för eget eller närståendes personliga bruk. Om särskilda skäl föreligger, kan mynt- och justeringsverket medge ytterligare undantag.

När det gäller stämpling av ädelmetallarbeten skiljer förordningen

mellan ansvarsstämplar, som tillverkaren skall anbringa, och kontrollstämplar, som anbringas av mynt- och justeringsverket eller av särskilda kontrollstämplingsförrättare. Inom riket tillverkade arbeten skall förseas med **a n s v a r s s t ä m p l a r** i form av ortsmärke, tillverkarens namnstämpel (tillverkarstämpel), årsbokstav samt i fråga om guldarbeten även finhaltsstämpel. Vid brist på utrymme får dock ortsmärke och årsbokstav utelämnas. Importerat ädelmetallarbete får inte vara försett med eller efter införseln förseas med annan ansvarsstämpel än finhaltsstämpel. I förordningen lämnas närmare föreskrifter om stämplarnas utseende. Ortsmärke bestäms för varje särskild tillverkningsort av mynt- och justeringsverket. Tillverkarstämpel skall vara godkänd av och registrerad hos verket. Tillverkaren är ansvarig för att utfört arbete motsvarar åsatta ansvarsstämplar.

K o n t r o l l s t ä m p e l bestyrker att arbetet uppfyller fordringarna enligt förordningen. Sådan stämpel skall anbringas på alla arbeten av ädelmetall, både inom riket tillverkade och hit importerade, med undantag för sådana arbeten av guld eller platina som väger mindre än ett gram och arbeten av silver med en vikt under 15 gram. Vidare undantas halvfabrikat och sådana ädelmetallarbeten, t. ex. för personligt bruk importerade arbeten, som inte omfattas av bestämmelserna om finhalt. På begäran kan även sådana föremål kontrollstämplas liksom föremål under angivna viktgränser. Kontrollstämpeln består av tre kronor i hjärtformig sköld för inhemska guldarbeten och i oval sköld för importerade arbeten. Platina- och silverarbeten förseas med samma stämpel, kompletterad med P respektive S.

Kontrollstämpling utförs i Stockholm av mynt- och justeringsverket och på vissa andra orter (f. n. cirka 100) av särskilda kontrollstämplingsförrättare, som utses av verket. Vid inlämnande för kontrollstämpling skall arbetet vara försett med ansvarsstämplar och företes till alla delar. Ädelmetallarbeten som kommer från utlandet till distriktstullanstalt skall sändas till mynt- och justeringsverket på importörens bekostnad för kontroll och eventuell stämpling. Utan stämpling skall verket kontrollera finhalten i bl. a. importerade halvfabrikat. Arbeten som kontrollstämplas av mynt- och justeringsverket skall före stämplingen undersökas beträffande finhalt (proberas). Hos kontrollstämplingsförrättarna sker stämpling utan föregående probering. Dessförinnan har man tagit prov för probering som sker i efterhand hos mynt- och justeringsverket. Provtagning får ske som stickprov på sätt verket bestämmer. Om kontrollstämpling inte kan ske utan att föremålet skadas, skall i stället kontrollbevis utfärdas om att arbetet uppfyller fordringarna för kontrollstämpling.

Om ädelmetallarbete i strid mot föreskrifterna i förordningen inte är försett med kontrollstämpel eller ansvarsstämpel eller är försett med stämpel eller annat märke, som enligt förordningen inte får åsättas ar-

betet, får arbetet inte försälas. Utförliga bestämmelser meddelas om förfarandet med underhaltiga arbeten, dvs. sådana som inte håller den finhalt som angetts i 5 §. Om ett till försäljning avsett ädelmetallarbete som omfattas av förordningens bestämmelser befinns vara underhaltigt, skall det slås sönder genom mynt- och justeringsverkets försorg eller enligt dess föreskrifter. Dessförinnan skall probering ske och tillverkaren eller försäljaren underrättas om proberingens resultat. Regler ges också om ändring av oriktig finhaltsstämpel och om förfarandet med importerade ädelmetallarbeten, som inte uppfyller de för införsel föreskrivna fordringarna.

För kontrollstämpling och probering skall erläggas kontrollavgift. En märkningsavgift skall erläggas för varje arbete på vilket anbringas plomb eller annat identifieringsmärke. Enligt kungörelsen (1947: 813) angående avgifter för probering av ädelmetaller m. m. utgår vidare särskild avgift för probering utan kontrollstämpling, för bestämning av vikten fin metall och för omsmältning.

Den som vill tillverka ädelmetallarbeten för försäljning eller sälja sådana arbeten som är underkastade kontroll enligt förordningen skall göra anmälan med vissa uppgifter till mynt- och justeringsverket, innan han börjar rörelsen. Myntdirektören eller hans ombud äger tillträde till alla lokaler, där ädelmetallarbeten tillverkas eller säljs, och får ta med sig sådant arbete för undersökning. Förordningen stadgar straff bl. a. för den som tillverkar och säljer ädelmetallarbete i strid mot förordningens bestämmelser, förser ädelmetallarbete med oriktig stämpel, överflyttar eller utplånar stämpel eller bryter mot vissa andra bestämmelser i förordningen.

Kungl. Maj:t eller den Kungl. Maj:t därtill förordnar kan meddela de ytterligare föreskrifter som erfordras för tillämpningen av förordningen. Sådana föreskrifter har meddelats av Kungl. Maj:t i den förut nämnda ädelmetallstadgan. Den innehåller närmare föreskrifter bl. a. om skyldighet för tillverkare av ädelmetallarbeten att föra arbetsbok, att varje år lämna uppgift till mynt- och justeringsverket om beräknad tillverkning för export och att föra förteckning över denna tillverkning. Arbetsbok och förteckning skall varje år överlämnas till mynt- och justeringsverket för granskning. I stadgan ges vidare detaljbestämmelser om ansvarsstämpling, registrering och kontroll av ansvarsstämplar, förfarandet i samband med kontrollstämpling, redovisning av kontrollavgifter m. m.

Till de angivna bestämmelserna om kontroll av ädelmetallarbeten anknuter förordningen (1901: 20) angående förbud mot anbringande av vissa stämplar eller märken å förgyllda och försilvrade med flera arbeten av oädel metall m. m. Enligt denna förordning är det förbjudet att förse arbeten som i sitt inre innehåller oädel metall med stämplar liknande de för ädelmetallarbeten föreskrivna ansvars- och kontroll-

stämplarna eller att utbjuda eller för försäljning införa sådana arbeten med liknande stämplat till riket.

Som tidigare nämnts skall ädelmetallarbete, när det kommer från utlandet till distriktstullanstalt, sändas till mynt- och justeringsverket för probering och i förekommande fall stämpling. Förtullning av ädelmetallarbeten som får importeras sker vid en särskild tullavdelning i myntverkets lokaler. Enligt anm. 5 till kap. 71 i tulltaxan (1968: 25) anses som legeringar av ädel metall endast sådana legeringar som innehåller en eller flera ädla metaller under förutsättning att halten av någon ädel metall uppgår till minst två viktprocent. Tull utgår f. n. med sex procent (fem procent fr. o. m. 1.1.1972) utom för varor som härrör från länder ingående i Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA), i vilket fall ingen tull utgår.

Tidigare förslag

Mynt- och justeringsverkets framställning år 1963

I skrivelse den 23 oktober 1963 hemställde, som tidigare nämnts, mynt- och justeringsverket om en översyn av författningarna rörande kontroll av ädelmetallarbeten. Verket framhöll att det främsta motivet till kontrollen torde ha varit att föremål av ädelmetall ansågs kunna vid sidan av rikets mynt användas inte bara till förmögenhetsbildning utan också som betalningsmedel. Detta förutsatte givetvis att föremålets värde väsentligen berodde av deras metallinnehåll. Numera var metallvärdet i silverföremål praktiskt taget utan betydelse för framställningskostnaderna, och för konstnärligt bearbetade guld- och platinaföremål torde det inte ha dominerande betydelse. Verket konstaterade således att den ursprungliga och grundläggande motiveringen till kontrollverksamheten inte längre fanns kvar.

Mynt- och justeringsverket framförde vissa allvarliga principiella erinringar mot nuvarande kontrollsystem. I det moderna samhället kan för det första något behov från allmän synpunkt av kvalitetskontroll beträffande ädelmetallarbeten inte anses föreligga på samma sätt som i fråga om varor som har betydelse för liv, hälsa och säkerhet eller som har stor vikt för samhällsekonomin. Det intresse den enskilde köparen kan ha av en offentlig kvalitetsdeklaration av ädelmetallarbeten måste dessutom ställas i relation till det faktum att motsvarande statsgaranti inte föreligger vid inköp av många jämförbara varutyper, t. ex. pälsverk, pärlor och ädla stenar. Innebörden av denna statliga kvalitetsgaranti av ädelmetallvaror är enligt reglernas nuvarande utformning att bestyrka äktheten av varje enskilt stycke genom islagning av en statlig symbol. För att en sådan garanti skall vara meningsfull måste mycket stora krav ställas på de kontrollåtgärder som vidtas i samband med

kontrollstämplingen, krav som kontrollsystemet inte uppfyller. Kontrollstämplingen utgör ett försäljningsargument vars betydelse ökar med sjunkande konstnärlig kvalitet hos varorna.

Verket ifrågasatte vidare skäligheten av att meddela förbud mot att tillverka, försälja eller importera ädelmetallföremål som inte håller av staten fastställda minsta finhalter. Det borde i stället ankomma på ädelmetallbranschen att standardisera finhalterna och på den enskilde köparen att själv bedöma vad han vill förvärva.

Verket ansåg att den nuvarande organisationen av kontrollstämplingen i landsorten inte kan upprätthållas på ett tillfredsställande sätt. Verket konstaterade att stämplingen i många fall utan vidare går att överflytta från ett arbete till ett annat och att föremål kan omarbetas och byggas ut utan att stämplingen skadas. Kontrollstämplingen utgör för den köpande allmänheten ingen absolut garanti för ett arbetes fullhalt även om kontrollen vid stämplingstillfället varit perfekt. Att fortsätta ädelmetallkontrollen i dess nuvarande form ansåg verket inte vara försvarligt med hänsyn till de brister som vidlåder den och till de olägenheter den vållar vissa delar av ädelmetallbranschen. En följd av det anförda var enligt verket att statens engagemang i ädelmetallkontrollen borde upphöra och att detta också borde vara slutmålet för en översyn av ifrågasvarande författningar.

Vissa omständigheter talade enligt verkets uppfattning för att en sådan reform inte borde ske i ett enda steg. Verket förordade därför att man tills vidare borde införa någon form av förenklat system för kontroll eller deklaration av ädelmetaller. Verket hade övervägt olika alternativ och slutligen stannat för att föreslå följande. Rätt skall föreligga för envar att framställa, sälja eller importera föremål med vilka ädelmetallhalter som helst. I förordning eller på annat lämpligt sätt fastställs för guld innebörden av symbolerna 18 K, 20 K och 23 K i enlighet med nu gällande regler. För silver fastställs lämplig symbol, förslagsvis "830 S", för legering innehållande lägst 830/1 000 fint silver. I förordningen fastslås att symbolerna får anbringas endast på föremål som håller minst motsvarande finhalter. Enkla men entydiga regler uppställs för kombinationen av ädla metaller med varandra och med andra metaller.

I särskilt yttrande framhöll byrådirektören Ulf Ander att enligt hans uppfattning allmänheten och majoriteten av guldsmederna åtminstone tills vidare önskade behålla kontrollstämpling i någon form.

Framställningen remissbehandlades, varvid flertalet remissinstanser tillstyrkte den begärda översynen.

Efter Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 november 1964 tillkallade jag en sakkunnig för att se över bestämmelserna om statlig kontroll på ädelmetallarbeten m. m. Den sakkunnige avgav den 15 mars 1967 betänkandet (Ds Fi 1967: 4). Om kontroll av ädelmetallarbeten.

1967 års betänkande

I betänkandet föreslogs att den statliga kontrollstämplingen på ädelmetallvaror skulle avvecklas. Utredningen förutsatte att tillverkare av ädelmetallvaror i stället kunde få registrera sina tillverkarstämplar hos patent- och registreringsverket. Då stämplingens huvudsyfte är att garantera varans halt av ädelmetall, föreslogs även att bestämmelserna om lägsta finhalter skulle upphöra att gälla. I princip borde enligt utredningens mening dessa varor inte underkastas andra regler än de som gäller för tillverkning av och handel med varor i allmänhet. Med hänsyn till bl. a. den mångåriga tradition som skulle brytas om förslaget genomfördes förordade utredningen att omläggningen skulle genomföras först omkring två år efter det beslut därom fattats. Branschen skulle därigenom få möjligheter att reglera sin lagerhållning med hänsyn till den ändrade situationen, och den personella avvecklingen vid mynt- och justeringsverket torde då kunna genomföras utan större svårigheter. Avtrappningen av stämplingen föreslogs reglerad genom övergångsbestämmelser.

Som motiv för avvecklingen redovisade utredningen i huvudsak att kontrollstämplingen i modern tid inte kunde anses vara av sådan vikt att den borde ankomma på staten. Utredningen delade helt den av mynt- och justeringsverket framförda uppfattningen att det saknas anledning att behandla varor av ädelmetall på annat sätt än andra varor, som inte av säkerhets- eller hälsoskäl påkallar särskild statlig kontroll. Starka skäl talade i stället för att göra tillverkaren ansvarig för varans sammansättning. Härigenom skulle näringsfriheten och konkurrensen främjas. En avveckling av stämplingen och finhaltsgränserna skulle bidra till en naturligare utveckling av handeln med guldsmedsvaror utan att medföra några med säkerhet påvisbara olägenheter för allmänheten, tillverkarna och säljarna. Det konstnärliga ädelsmidet skulle gynnas av en sådan åtgärd. Stämplingen och finhaltsgränserna utgör tillsammans ett handelshinder som inte torde vara väl förenligt med Sveriges åtaganden enligt EFTA-konventionen.

För kontrollstämplingens behållande talade enligt utredningens mening i stort sett endast rent traditionsbevarande synpunkter. Utredningen kunde inte finna att dessa synpunkter borde tillmätas någon avgörande betydelse. Det var i stället viktigt att i ett läge, då den administrativa apparaten i ökande omfattning belastades med nya och angelägna uppgifter, staten avvecklade ett åtagande som inte längre var motiverat av rationella skäl.

Om de traditionsbevarande synpunkterna skulle tillmätas en så avgörande betydelse att kontrollstämplingen med hänsyn härtill borde behållas, borde dock gällande regler överses. Det nuvarande systemet

kunde lämpligen ändras på så sätt att stämpling och kontroll skedde centralt vid mynt- och justeringsverket, som borde få rätt att fastställa taxorna härför. Stämplingen av varor med obetydligt metallvärde borde begränsas genom särskilda avgifter. De tidigare skälen för decentralisering av stämplingen utan föregående kontroll kunde genom kommunikationernas utveckling inte längre anses vara relevanta. Om alla importerade metallvaror kunde stämplas centralt, borde självfallet även den inhemska produktionen kunna behandlas på samma sätt. Stickprovsgranskningens frekvens borde fastställas till förslagsvis lägst 10 procent av antalet stämplade arbeten och personaltillgången ökas i förhållande därtill.

Betänkandet remissbehandlades. Ett 50-tal remissinstanser avgav yttranden. En betydande majoritet ställde sig negativ till utredningens förslag om total avveckling av den statliga kontrollen på ädelmetallarbeten. Från flera håll framfördes att utredningens förslag inte kunde läggas till grund för lagstiftning utan att frågan krävde ytterligare överväganden, eventuellt i form av ny utredning.

Praktiskt taget alla instanser som ställde sig avvisande till utredningens förslag uttalade sig för en kvalitetskontroll i någon form. Ett antal remissinstanser önskade behålla det nuvarande systemet med kontrollstämpling i förening med ansvarsstämpling. Ungefär lika många ville inte ha kvar gällande ordning.

Ett tiotal remissinstanser framförde positiva synpunkter på ansvarsstämplingen eller liknande form av varudeklaration. Från några håll framhölls önskvärdheten av att möjlighet även i framtiden skulle finnas för kontrollstämpling. Några remissinstanser erinrade om möjligheten att genomföra en kontroll stickprovsvis i efterhand.

Åtskilliga remissinstanser ansåg att 18 karat borde behållas såsom lägsta tillåtna finhalt för guldarbeten. Några instanser ansåg dock att gränsen kunde sättas lägre och ett par angav 14 karat såsom nedre gräns.

I åtskilliga remissyttranden erinrade man om att frågan om ädelmetallkontrollen har internationella aspekter. Det framhölls bl. a. att finhaltsfrågan borde lösas på det internationella planet. I flera yttranden hänvisades till Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA) och Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEC) samt det arbete som på förevarande område bedrivs inom dessa samt internationella branschorganisationer. I yttrandena framhölls också att det nordiska ekonomiska samarbetet inom ramen för det nordiska rådet rört reglerna om stämpling och kontroll av ädelmetallarbeten.

Departementspromemorian

I promemorian konstateras att gällande bestämmelser i fråga om ädelmetallkontrollen inte längre motsvarar de krav som bör kunna ställas på en modern, tidsanpassad lagstiftning. Detta anses också framgå av mynt- och justeringsverkets framställning år 1963 till finansdepartementet. Även bortsett från frågan om över huvud taget behov föreligger av särskilda kontrollföreskrifter beträffande ädelmetallarbeten, anses det uppenbart att gällande system har avsevärda brister. Statens engagemang i form av kontrollstämpling av guldsmedsvaror uppfattas som en offentlig garanti för varans äkthet och finhalt. Med gällande föreskrifter och provtagningsmetoder blir det i praktiken inte alltid så att kontrollstämplingen innebär någon reell garanti. Det är också tveksamt om staten bör tillhandahålla en deklaration rörande en viss varas kvalitativa egenskaper på detta speciella område. En sådan deklaration förutsätter en betydligt mera ingående och kostsam undersökning av varan än som f. n. sker i fråga om guldsmedsarbeten. Starka skäl synes emellertid föreligga för att behålla någon form av varudeklaration i konsumenternas intresse. Här liksom på andra håll ligger det därvid närmast till hands att tillverkaren deklarerar sin produkt.

Den obligatoriska kontrollstämplingen omfattar också föremål med så ringa vikt att det med hänsyn jämväl till saluvärdet kan sättas i fråga om stämplingen fyller något behov. Stämpling av sådana föremål tar i anspråk en stor del av kontrollpersonalens tid.

I promemorian framhålls vidare att vid remissbehandlingen av 1967 års betänkande flertalet remissinstanser motsatte sig en total avveckling av gällande kontrollsystem. Däremot ställde man sig från olika håll positiv till ett avskaffande av den obligatoriska kontrollstämplingen samtidigt som man önskade behålla ansvarsstämplingen som en form av varudeklaration.

Mot denna bakgrund föreslås i promemorian en förenkling av ädelmetallkontrollen. Promemorian innehåller också förslag till lag om handel med arbeten av guld, silver och platina. Det nya systemet föreslås utformat som en kontroll av den yrkesmässiga handeln med ädelmetallarbeten och innebär i huvudsak följande.

Den obligatoriska statliga kontrollstämplingen av ädelmetallarbeten slopas. I stället skall tillverkare och importörer av sådana arbeten förse dessa med ansvarsstämplar. Begreppet ädelmetallarbeten förbehålls sådana varor som direkt är underkastade positiva lagbestämmelser. Med ädelmetallarbete förstås sålunda enligt förslaget sådana föremål, som innehåller minst 75 % guld, 80 % silver eller 95 % platina. Alla ädelmetallarbeten skall vara försedda med ansvarsstämplar dvs. tillverkarstämpel, årsbokstav samt finhaltsstämpel. Är föremålet importe-

rat, skall på detta i stället för tillverkarens namnstämpel finnas importörens namnstämpel. Ortmärket får fortfarande användas.

Bestämmelserna skall tillämpas på ädelmetallarbeten, som säljs eller saluhålls i riket, oavsett om de är tillverkade här eller importerade. Är föremål importerat, skall detta framgå förutom av importörens namnstämpel av särskild importstämpel.

Kontrollstämplingen slopas som obligatorium. Däremot skall också i framtiden möjlighet finnas att få ädelmetallarbeten kontrollstämplade. Tanken är därvid att varje stämpling skall föregås av probering. Proberingen skall sålunda inte få ske enbart av några föremål i en serie (stickprov). Kontrollstämpningsavgiften bör bestämmas så att kostnaderna för proberingen täcks. Detta innebär att avgiften för kontrollstämpling måste sättas högre än den nuvarande.

Kontrollstämpeln bör såsom f. n. utgöras av tre kronor i hjärtformig sköld. Något behov av en särskild stämpel för importerade varor föreligger inte, eftersom dessa kommer att vara föresedda med importörstämpel. Genom kontrollstämpeln anges att från arbetet tagna prov visat sig motsvara den åsatta finhaltsstämpeln. Någon betydelse härutöver skall inte kontrollstämplingen få tillmätas. Den föreslagna kontrollstämplingen torde med hänsyn till den obligatoriska proberingen och de höga avgifterna komma att användas endast i fråga om ädelmetallarbeten, som har högt ädelmetallvärde eller stort konstnärligt värde.

I promemorian föreslås att samma finhalter får förekomma som hittills för guld och platina. För silver upptas de två internationellt sett vanligaste kvaliteterna verksilver och sterlingsilver. Behov av ytterligare kvaliteter anses inte föreligga. För att uppnå större enhetlighet bör finhalten i platina-, guld- och silverarbeten anges i 1 000-delar. Karatbeteckningen, som anger 24-delar på guldarbeten, kan därmed överges och guldarbeten i stället märkas med den kemiska beteckningen för guld, Au. I konsekvens härmed bör silver betecknas med Ag och platina med Pt. Något hinder bör emellertid inte föreligga att även i fortsättningen använda den gamla finhaltsbeteckningen karat för guld. Däremot bör de särskilda stämplarna för silverarbeten (S) och platina (P) slopas.

I den mån annan metall än ädelmetall ingår i ett arbete behöver detta inte anmärkas genom en särskild stämpel på denna del av arbetet. Finhaltsstämpel hänför sig nämligen enbart till den del, på vilken stämpeln anbringats. Det kan härigenom bli nödvändigt att åsätta ett arbete flera finhaltsstämplar.

Tillverkares och importörers namnstämplat skall enligt förslaget registreras som varumärke hos patent- och registreringsverket. Registreringen föreslås gälla för tioårsperioder. Om registrering inte förnyas, kommer sålunda stämplat som inte brukas att avföras ur varumärkesregistret.

Ortsmärke ges inte längre karaktär av ansvarsstämpel men redan fastställda ortsmärken får även i framtiden användas. Det bör enligt förslaget ankomma på Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att utfärda eventuellt erforderliga föreskrifter rörande ortsmärke.

Det tänkta systemet innebär att ädelmetallarbeten, som håller minst den i det föregående nämnda finhalten ädelmetall, alltid måste vara försedda med ansvarsstämplar för att få saluföras i riket. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot skall enligt förslaget kunna straffas. Arbeten som håller lägre finhalt skall visserligen kunna säljas här men får inte vara försedda med ansvarsstämplar eller ortsmärke. Kontrollstämpling är härvid utesluten. För att syftet med lagen ej skall kunna kringgå, får sådana arbeten inte heller på annat sätt utges för att vara ädelmetallarbeten.

Som nämnts omfattar det föreslagna kontrollsystemet endast den yrkesmässiga handeln med ädelmetallarbeten. Föremål som uppenbarligen tillverkas eller införs för personligt bruk faller därför inte under förslagets bestämmelser. Den som innehar enstaka föremål av ädelmetall bör fritt få avyttra dem under hand oavsett om de är stämplade eller inte. Tvångsförsäljning av ädelmetallarbeten bör inte heller omfattas av de regler som gäller för den vanliga handeln.

Utöver handeln med vad som i egentlig bemärkelse utgör guldsmedsvaror har man att räkna med en viss yrkesmässig handel med ädelmetallföremål som huvudsakligen är avsedda för vetenskapligt eller industriellt bruk. De kvalitetskrav som ställs på dessa produkter är av annan art än vad som gäller i fråga om de vanliga guldsmedsvarorna. Det föreslås därför att sådana produkter liksom hittills undantas från lagstiftningens tillämpningsområde. Detsamma bör, fastän av andra skäl, gälla i fråga om föremål av antikvariskt värde.

Lagen föreslås få endast några undantagsregler. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att medge erforderliga undantag.

I promemorian lämnas en närmare redogörelse för vissa internationella bestämmelser och förslag m. m. Det crinras bl. a. om att olika regler gäller i de nordiska länderna i fråga om statlig kontroll av ädelmetallarbeten. I Danmark har man sedan år 1962 ett system som innebär att stämpling av ädla metaller är frivillig. Bestämmelser på området har hittills saknats i Norge, men man har övervägt att införa ett system liknande det danska. Finland tillämpar liksom Sverige regler om obligatorisk stämpling kombinerade med bestämmelser om finhalt. Med hänsyn till pågående harmoniseringsarbete inom EFTA har de nordiska regeringarna ansett det lämpligt att nordiskt samarbete på detta område tills vidare bedrivs inom ramen för EFTA.

I promemorian anföras vidare att en inom EFTA tillsatt arbetsgrupp bl. a. föreslagit att antalet finhalter av praktiska skäl bör begränsas och att följande stämplat skall vara obligatoriska för EFTA-kontroll, nämligen registrerad tillverkarstämpel, finhaltsstämpel samt stämpel med EFTA-symbol och den ansvarige kontrollantens märke. Stämplarnas ramar föreslås genom olika utföranden visa om materialet är guld, silver eller platina. En samordning av medlemsstaternas lagstiftning i vidare omfattning kan emellertid bli aktuell.

När det gäller arbetet på ädelmetallområdet inom EEC erinras om att direktiv håller på att utarbetas.

Slutligen erinras om visst pågående arbete på ädelmetallområdet inom den Europeiska Guldsmeds- och Juvellerareorganisationens (SIBJO) tekniska kommitté. Till dessa och övriga frågor av intresse i internationellt hänseende torde få hänvisas till promemorian, s. 14—18.

I promemorian behandlas också frågor om **h u v u d m a n n a s k a p e t** för ädelmetallkontrollen samt verksamhetens organisation och finansiering. En redogörelse för de två sistnämnda frågorna lämnas på s. 23—26 i promemorian, vartill här hänvisas. När det gäller frågan om **huvudmannaskapet** för ädelmetallkontrollen erinras i promemorian om den numera beslutade utflyttningen av mynttillverkningen (prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196) och den föreslagna överflyttningen av mått och viktverksamheten till statens provningsanstalt, betänkande (SOU 1971: 18) Mått och vikt, s. 71. I promemorian framhålls nödvändigheten av att man vid en reform av ädelmetallkontrollen överväger var huvudmannaskapet för kontrollverksamheten skall ligga. Enligt promemorian bör avdelningen för kontroll av ädelmetallarbeten från mynt- och justeringsverket flyttas över till statens provningsanstalt. Mer detaljerade förslag om organisationen av kontrollmyndigheten bör lämpligen utarbetas först sedan det avgjorts vart huvudmannaskapet för ädelmetallkontrollen skall förläggas.

Remissyttrandena

När det gäller **förslagets allmänna innebörd** har promemorian i huvudsak fått ett positivt mottagande under remissbehandlingen. Behovet av en reform av den nuvarande statliga ädelmetallkontrollen vitsordas sålunda allmänt. Remissinstanserna ställer sig med några få undantag positiva till förslaget att avskaffa den obligatoriska statliga kontrollstämplingen och ersätta den med ansvarsstämpling av tillverkare och importörer men med möjlighet att på begäran få arbeten kontrollstämplade av statlig myndighet. I flera remissyttranden framhålls att förslaget ger uttryck för en mera rationell syn i fråga om statens engagemang rörande ädelmetallkontrollen och följer en riktig

princip att tillverkaren eller importören i första hand skall garantera varans äkthet och innehåll. Förslaget att flytta över avdelningen för kontroll av ädelmetallarbeten från mynt- och justeringsverket till statens provningsanstalt accepteras i allmänhet.

I nu nämnda hänseenden lämnas förslaget utan crinran av bl. a. *generaltullstyrelsen, riksskatteverket, riksantikvarieämbetet, statens provningsanstalt, länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, polismyndigheten i Stockholms polisdistrikt, vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, Svenska museimannaföreningen, Sveriges allmänna exportförening och Mema Guld & Silver AB.*

Mynt- och justeringsverket tillstyrker i stort den föreslagna ordningen för handel med ädelmetallarbeten som ett steg i rätt riktning. Verket hälsar med tillfredsställelse att systemet med kontrollstämplingsförrättare avvecklas, eftersom kontrollstämpling enligt detta system sker innan någon probering kunnat utföras. Kontrollstämplingen kommer att få en riktig innebörd om den får ske endast efter probering. *Byrådirektören Ulf Ander*, som anmält delvis avvikande mening, föreslår i särskilt yttrande att förslaget inte nu läggs till grund för lagstiftning med hänsyn till att internationella överenskommelser väntas inom en inte alltför avlägsen framtid.

Kommerskollegium anser att det från både konsument- och näringsidkarsynpunkt är ändamålsenligt och lämpligt med den i promemorian förordade principiella lösningen, att tillverkare och importör av ädelmetallarbeten obligatoriskt och under ansvar skall deklarerat sina produkter och att stickprovskontroll skall upprätthållas över ansvarsstämplingen. Liknande synpunkter framförs av bl. a. *statens institut för företagsutveckling, Föreningen Statens justerare av mått och vikt, Svenska metallindustriarbetareförbundet, Svenska slöjdföreningen och TCO*. Flera av dessa remissinstanser betonar samtidigt värdet av den föreslagna möjligheten att på begäran få ädelmetallarbeten kontrollstämplade av statlig myndighet även i fortsättningen.

Statens institut för konsumentfrågor anför att institutet i sitt remissyttrande över 1967 års betänkande framhöll att någon annan form av kontroll under statligt överinseende borde skapas, om den statliga kontrollstämplingen slopades. Institutet anser att det för konsumenten är väsentligt att ädelmetallvara av mera betydande värde förses med uppgift om finhalten och att uppgifterna kontrolleras på betryggande sätt. Enligt institutets mening fyller det i promemorian nu framlagda förslaget i väsentliga drag dessa krav. Institutet tillstyrker därför lagförslaget. I huvudsak samma synpunkter framförs av *statens pris- och kartellnämnd*, som dock förutsätter att en anpassning till ädelmetallkontrollen i andra länder inte försvåras. *Statens konsumentråd* framhåller att det nya kontrollsystemet inte i sak förändrar konsumentens skydd mot otillåtet låga finhalter i ädelmetallarbeten. Inriktningen av

förslaget överensstämmer med den alltmer betonade principiella uppfattningen, att ansvaret för en tillförlitlig redovisning av varors och tjänsters egenskaper bör falla på tillverkare och försäljare.

Riksbanksfullmäktige påpekar att den på riksbankens initiativ bildade Guldcentralen Ek. förening upprätthåller kontroll över att det guld som importeras eller köps inom landet för industriella, dentala eller hantverksändamål blir använt härför. Genom att skyldigheten att föra arbetsböcker skall upphöra enligt förslaget rubbas förutsättningarna för den nuvarande guldförbrukningskontrollen. Det kan dock förutses att tillverkare även framdeles kommer att för sin egen kontroll föra tillverkningsjournaler motsvarande de nuvarande arbetsböckerna. Det kan därför antagas att en tillräckligt effektiv guldförbrukningskontroll skall kunna upprätthållas. Synpunkter beträffande guldförbrukningskontrollen bör för övrigt inte vara avgörande för frågan om kontrollstämpling av ädelmetallarbeten. Fullmäktige motsätter sig därför inte det framförda förslaget.

NO anför bl. a. att det i promemorian framlagda förslaget synes tillmötesgå åtskilliga av de olika synpunkter på ädelmetallkontrollen som framförts av myndigheter och branschorganisationer under tiden efter det att mynt- och justeringsverket år 1963 aktualiserade en förändring av nuvarande kontrollsystem. Bibehållandet av föreskrifter om vissa minimihalter för ädelmetallarbeten i kombination med fortsatt ansvarsstämpling får anses tillgodose konsumenternas behov av varudeklaration och står enligt *NO* i överensstämmelse med de internationella samordningssträvanden som förekommer inom branschen. *NO* ifrågasätter allmänt om inte den föreslagna skyldigheten för tillverkare och importörer att vid straffansvar stämpla ädelmetallarbeten får anses vara tillräcklig garanti och således göra tillsynsverksamheten överflödig.

KO delar uppfattningen att den obligatoriska statliga kontrollstämplingen av ädelmetallarbeten bör upphöra. En statlig garanti på detta område kan knappast anses mer motiverad än på åtskilliga andra områden. Tvärtom kan en statlig kontroll som inte innebär verklig garanti för varans äkthet vara ägnad att missleda konsumenterna. Här liksom på andra områden bör ansvaret för varans kvalitet i första hand vila på tillverkaren. De föreslagna ansvarsreglerna bör enligt *KO:s* mening leda till att seriöst arbetande företagare vinnlägger sig om att tillhandahålla arbeten som verkligen motsvarar åsatta stämplor. Detta kan i sin tur komma att medföra att konsumenterna blir noggrannare när de väljer inköpsställe.

Stockholms handelskammare ansluter sig till den principiella lösningen i förslaget och tillstyrker att detta läggs till grund för lagstiftning. Enligt handelskammarens mening talar starka skäl för att det statliga engagemanget i fråga om ädelmetallkontroll förvandlas från ett obligatorium till en servicefunktion för frivillig kontroll. Från den internatio-

nella handelns synpunkt är det angeläget att man snarast möjligt söker uppnå enhetliga internationella regler. *Skånes handelskammare* noterar att man inom guldsmedsbranschen allmänt tycks ha den meningen att den obligatoriska statliga kvalitetsgarantin i form av kontrollstämpling nu är mogen att avvecklas och att branschens utövare bör få bedriva sitt yrke i frihet under ansvar. Handelskammaren tillstyrker förslaget att avskaffa den obligatoriska kontrollstämplingen och förutsätter därvid att systemet med föreskrivna minimihalter av ädelmetall behålls och att det även i framtiden krävs en obligatorisk ansvarsstämpling av **ädelmetallarbeten från tillverkarens och importörers sida**. Från allmänhetens synpunkt måste det vara värdefullt med en sådan ordning kompletterad med en offentlig stickprovskontroll. Det är också betydelsefullt att möjligheter kvarstår till en frivillig kontrollstämpling baserad på individuell probning. Liknande synpunkter framförs av *handelskammarna i Göteborg, Borås och Karlstad*.

Guldsmedsbranschens samorganisation ansluter sig i princip till de i promemorian framförda förslagen med undantag av några punkter som avser bl. a. toleranser och minimihalter. Organisationen finner det riktigt att branschens utövare får en frihet under ansvar.

Guldsmedsmästarnas riksförbund ställer sig också positivt till en rationalisering av kontrollstämplingsförfarandet och ett avskaffande av den obligatoriska kontrollstämplingen under förutsättning bl. a. att förbudet mot legeringar under nuvarande minimihalter behålls. Förbundet anser emellertid att tidpunkten inte är lämplig för en reform just nu. De utredningar som pågår inom Nordiska rådet, EFTA och EEC bör avvaktas. Målet bör vara att uppnå bestämmelser som är likformiga med de internationella reglerna.

Patent- och registreringsverket, handelskammaren i Gävle och Samlarförbundet Nordstjärnan avstyrker förslaget i princip. *Patent- och registreringsverket* hänvisar till sitt yttrande över 1967 års betänkande, där verket ställde sig negativt till förslaget att avskaffa den obligatoriska statliga kontrollstämplingen. *Handelskammaren i Gävle* anser att förändringar av nuvarande regler rörande kontrollstämpling bör undvikas till dess stämplingsförfarandet genom skandinaviska eller internationella överenskommelser kan göras enhetligt till gagn för såväl branschen som konsumenterna. Handelskammaren föreslår därför att förslaget inte nu läggs till grund för lagstiftning. *Samlarförbundet Nordstjärnan* är väl medvetet om att den nuvarande obligatoriska kontrollstämplingen inte fyller samma funktion i samhället som vid dess tillkomst för över 200 år sedan och att den i praktiken är behäftad med vissa brister. Några konstruktiva förslag för att avhjälpa eller minska bristerna har dock inte redovisats i promemorian. Det bör anmärkas att den tillverkaren åvilande skyldigheten att förse varorna med ansvarsstämplar finns redan enligt gällande ordning och att förslagets väsent-

liga innebörd — frivillig i stället för obligatorisk kontroll — därför blir en försämring av kontrollen över hur denna skyldighet fullgörs. Det kan synas märkligt att i dessa dagar, då all slags varudeklaration uppmunt-
ras, för att inte säga framtvingas, man på förevarande område går åt motsatt håll och till det sämre ändrar den i landet äldsta förekomman-
de formen av varudeklaration. Förbundet anser det också beklagligt att
de rent traditionsbevarande synpunkterna tillmätts så ringa vikt. Gäl-
lande kontrollstämpling åtnjuter i hög grad allmänhetens förtroende.
Förbundet avstyrker därför i första hand förslaget och anser att gällan-
de ordning bör behållas. I andra hand anser förbundet — om den ob-
ligatoriska statliga kontrollstämplingen måste slopas — att den i prome-
morian föreslagna ordningen bör väljas. Förbundet framhåller dock
vikten av att kontrollen av tillverkares och importörers ansvarsstäm-
pling blir så effektiv som möjligt.

Beträffande den föreslagna lagens tillämpningsområde godtar remissinstanserna i allmänhet att lagen skall avse endast yr-
kesmässig handel och att vissa ädelmetallarbeten undantas, t. ex. arbe-
ten uteslutande för medicinsk, vetenskaplig eller industriell använd-
ning. Några remissinstanser, bl. a. TCO, framhåller emellertid att även
amatörtillverkare och andra bör ha möjlighet att få sina ädelmetallpro-
dukter kontrollstämplade.

Den i promemorian föreslagna definitionen av ädelmetallarbete har
mött kritik i olika avseenden. Kritik har också riktats mot förslaget i
fråga om vilka arbeten som skall ha ansvarsstämplar samt beträffande
tillåtna finhalter, deras beteckningar och borttagandet av tidigare med-
givna toleranser.

När det gäller definitionen av begreppet ädelmetallarbete
anser flera remissinstanser att en definitionsmässig bestämning i stället
bör avse guld-, silver- och platinaarbeten. *Kommerskollegium* anför
bl. a. att det förhållandet att lagförslaget upptar endast kategorin ädel-
metallarbete synes innebära att ostämplad vara, som inte håller före-
skrivna lägsta finhalt för sådant arbete, kan salubjudas under exempel-
vis beteckningen guldarbete. Kollegiet anser att man bör eliminera
eventuella risker för att konsumenterna vilseleds genom att reservera
beteckningarna guld/guldarbete, silver/silverarbete och platina/platina-
arbete för sådana föremål som håller föreskriven minimihalt. Liknande
synpunkter framförs av *Stockholms handelskammare* och *Guldsmeds-
branschens samorganisation*. *Skånes handelskammare* förslår också att
det i lagen stadgas ett uttryckligt förbud mot försäljning under beteck-
ningen guld- eller silverarbete av ädelmetallvaror som inte håller den
föreskrivna minimihalten.

KO ifrågasätter om den bestämning av ädelmetallbegreppet som
skett i promemorian är den mest lämpliga. Bestämningen ansluter till
tidigare tradition på området och kunde godtas när särskilda minimi-

krav gällde vid tillverkning och marknadsföring av ädelmetallföremål i Sverige. Om minimikraven på finhalt slopas, framstår bestämningen av begreppet ädelmetallarbete som relativt godtycklig. Endast vid köp av arbeten med mycket hög ädelmetallhalt åtnjuter konsumenten det skydd som de föreslagna bestämmelserna innebär. Vid köp av ett ädelmetallarbete måste konsumenten ha samma intresse av att han verkligen får vad han avser att köpa oavsett varans ädelmetallhalt. KO föreslår att skyldigheten att märka ädelmetallarbeten med uppgift om tillverkare och finhalt utsträcks till ett större område än som föreslås i promemorian. Om det tidigare gällande allmänna kravet på finhalter slopas, måste en viss nedre gräns fixeras under vilken beteckningarna guld, silver resp. platina inte får användas. Alternativet skulle vara att reservera dessa beteckningar för sådana arbeten som i promemorian betecknas som ädelmetallarbeten. KO anser att man bör avstå från ädelmetallbegreppet och i stället fastställa vilka finhalter som minst skall krävas för att ett arbete skall få betecknas som guld-, silver- resp. platinaarbete. Arbeten av ädelmetallegeringar som ligger under dessa gränsvärden bör inte få marknadsföras som guld-, silver- resp. platinaarbeten. Det av KO angivna förslaget skulle bättre motsvara konsumenternas intressen och leda till klara och entydiga regler för marknadsföringen på området. Den märkningsplikt som KO föreslår bör omfatta alla föremål som får betecknas som guld-, silver- resp. platinaarbete. Om det är önskvärt, kan antalet tillåtna finhalter begränsas.

Den föreslagna gränsdragningen i fråga om vilka arbeten som får förses med *ansvarsstämpl*ar och *kontrollstämpel* har kritiserats också av andra remissinstanser, bl. a. *generaltullstyrelsen* och *statens provningsanstalt*. I likhet med KO anser dessa att även arbeten med lägre finhalt än vad som anges i promemorian i konsumenternas intresse bör förses med ansvarsstämplar. Även *mynt- och justeringsverket* anser att en märkning med exempelvis 14 K skulle ge viss information. Enligt verket bör emellertid den föreslagna ansvarsstämplingen av ädelmetallvaror inte vara obligatorisk. Det bör vara tillräckligt att ange att varorna får förses med sådana stämplar. En fördel med att inskränka ansvarsstämplingen på detta sätt skulle vara att mindre tillverkare med en obetydlig tillverkning per år skulle slippa hela registreringsförfarandet.

Frågan om tillåtna finhalter och minimihalter har uppmärksamats av flera remissinstanser. Liksom under remissbehandlingen av 1967 års betänkande uttalar sig flera branschorganisationer och handelskammare för att lägsta tillåtna finhalt för guldarbeten fortfarande skall vara 18 karat. Man framhåller också att finhaltsfrågan bör lösas på det internationella planet.

För ett bibehållande av hittills gällande minimihalter uttalar sig *statens institut för konsumentfrågor*, *statens institut för företagsutveck-*

ling, *Guldsmedsbranschens samorganisation*, *Guldsmedsbranschens riksförbund*, *Svenska museimannaföreningen* och *Svenska slöjdföreningen*. Riksförbundet framhåller som sin bestämda uppfattning att minimihalterna på guld och platina skall sammanfalla med nu gällande bestämmelser med minimihalten 750 tusendelar för guld och 950 tusendelar för platina. Förbundet vill med hänsyn till förestående internationella överenskommelser rekommendera att minimihalten på silver höjs från 830 tusendelar till 835 tusendelar. Detta skulle innebära en anpassning till och möjliggöra handel med de flesta europeiska länder. Förslaget om en minimihalt av 800 tusendelar för silver kan inte godtas av tekniska skäl. Silver med denna låga halt begränsar nämligen starkt de tekniska tillverkningsmöjligheterna. Samma uppfattning i fråga om minimihalten för silver har bl. a. *Skånes handelskammare* och *Guldsmedsbranschens samorganisation*.

Förslaget att tillåta även s. k. underhaltiga ädelmetallarbeten, t. ex. guldarbeten med lägre halt än 18 karat, accepteras uttryckligen av *mynt- och justeringsverket*, *KO*, *statens konsumentråd* och *Mema Guld & Silver AB*. Detta företag anför bl. a. att tendensen i andra länder med vilka vi har affärskontakter och där 14 karat är tillåten halt visserligen går mot 18 karat men anser att man i Sverige bör tillåta även 14 karat, såvida man inte genom internationella överenskommelser kommer att förbjuda lägre finhalt än 18 karat. *KO* och *statens konsumentråd* framhåller att ett slopande av finhaltskraven ökar konsumenternas valmöjligheter och sannolikt medför att tyngdpunkten läggs mer på det konstnärliga värdet hos ett föremål än på värdet av den metall som använts vid tillverkningen av föremålet.

Till skillnad från nu gällande bestämmelser innehåller promemoriaförlaget inte något förslag om tillåtna toleranser från angivna minimihalter. Detta kritiserar av flera remissinstanser, bl. a. *statens provningsanstalt*, *statens institut för företagsutveckling*, *Guldsmedsbranschens samorganisation*, *Guldsmedsmästarnas riksförbund* och flera handelskammare. Branschorganisationerna framhåller bl. a. att tillverkarna för att vara säkra på att minimihalten alltid hålls skulle bli tvingade att överlegera ädelmetallvarorna, om inga toleranser tillåts. Detta skulle medföra en fördyring av varorna. Man bör dessutom söka anpassa våra bestämmelser till kommande internationella regler, vilka bl. a. torde medge vissa toleranser. *Byrådirektören Ander*, *mynt- och justeringsverket*, ifrågasätter i sitt särskilda yttrande om inte förbud mot minimitoleranser på nominella halter kan komma att anses som handelshinder i ett utvidgat EEC, såvida inte alla deltagarländer avskaffar bestämmelser om toleranser.

Kritik riktas från flera håll mot förslaget om nya beteckningar för ädelmetallvaror i form av kemisk beteckning för ädelmetaller och antal tusendelar utvisande finhalten. *Handelskamrarna i Göteborg*,

Borås och *Karlstad* anför bl. a. att det skulle vara en nackdel att överge de nuvarande, väl inarbetade och mindre utrymmeskrävande beteckningarna. *Föreningen Statens justerare av mått och vikt* anser att förslaget om finhaltstämpling uttryckt i tusendelar är svagt motiverat. Det finns inte heller någon anledning att frångå de nuvarande ädelmetallbeteckningarna K, S och P som är traditionsbundna och fast förankrade i allmänhetens medvetande. *Guldsmedsmästarnas riksförbund* framför liknande synpunkter och avvisar de föreslagna kemiska beteckningarna för ädelmetallerna. Dessa beteckningar kräver stort utrymme och förekommer inte i internationella sammanhang. Nuvarande märkningssystem är fullt tillfredsställande från varudeklarationssynpunkt. Förbundet anser det synnerligen angeläget att den nuvarande märkningen på guldarbeten med karatbeteckningarna 18 K, 20 K och 23 K behålls.

Förslaget att namnstämpel skall registreras som varumärke hos patent- och registreringsverket avstyrks av bl. a. *kommerskollegium*, *patent- och registreringsverket*, *statens provningsanstalt* och flera handelskammare. Enligt patent- och registreringsverket kan åtskilliga invändningar riktas mot att likställa namnstämplarna med varumärken i registreringshänseende. Genom att endast tillåta namnstämplarna i form av bokstäver fyller ifrågavarande stämplarna — om de inte bildar ett uttalbart ord — inte kravet på registrerbarhet enligt 13 § andra stycket varumärkeslagen (1960: 644). Där föreskrivs att varumärke som enbart består av bokstäver och inte kan anses som figurmärke bara kan registreras, om det genom inarbetning visats äga särskiljningsförmåga. Med den utformning förslaget erhållit kan namnstämplarna inte registreras som varumärke med mindre varumärkeslagen ändras. Verket kan inte tillstyrka en ändring av varumärkeslagen. Denna har tillkommit i nordiskt samarbete och ingen ändring bör göras utan att den sker i nordiskt samförstånd. Registrering av namnstämplarna bör också i framtiden ske i samma enkla former som hittills. Detta system har lång hävd och från branschhåll har såvitt bekant inte framförts krav på förstärkning av registreringsskyddet. Praktiska skäl talar för att statens provningsanstalt också har hand om registreringen av namnstämplarna, eftersom anstalten enligt förslaget skall utföra kontrollstämpling och vara tillsynsmyndighet.

Sveriges allmänna exportförening och *Sveriges grossistförbund* avstyrker förslaget om märkning med beteckningen import (imp) på importerade ädelmetallarbeten. *Exportföreningen* påpekar att man från olika internationella organisationers sida, bl. a. EFTA och GATT, har strävat efter att avskaffa importmärkningsbestämmelser av skilda slag. Kravet på märkning med ordet "import" är oförenligt med dessa strävanden som i stor utsträckning drivits från svensk sida i nämnda organisationer. *Grossistförbundet* anför bl. a. att det inte torde föreligga nå-

gon svårighet att vid behov särskilja svenska och importerade arbeten, eftersom importvaror enligt förslaget inte skall förses med årsbokstav. Om en svensk tillverkare särskilt vill framhålla produktens ursprung, kan han dessutom utnyttja möjligheten att anbringa ortsmärke. Utländska ädelmetallarbeten torde inte sällan vid import vara försedda med ansvarsstämpling enligt exportlandets föreskrifter. Dessa stämplat kommer då att få kompletteras med den svenske importörens initialer och finhaltsstämpel.

Generaltullstyrelsen påpekar att ordet importör kan ha växlande innebörd. I tullsammanhang anses som importör den för vars räkning införseln sker. Vara som inköpts från utlandet anses i vanliga fall införd för köparens räkning. Skall enligt leveransklausul (t. ex. franco förtullat eller duty paid) varan avlämnas till köparen först efter förtullningen, anses dock införseln ske för säljarens räkning. I fråga om vara som införs utan samband med köp från utlandet anses i allmänhet varan, oavsett äganderättsförhållandena, vara införd för mottagarens räkning. I likhet med vad nyss sagts beträffande köp anses dock införseln äga rum för avsändarens räkning, om denne skall tillhandahålla varan här i riket i förtullat skick. Med hänsyn till tillsynsmyndighetens svårighet att utkräva ansvar av importör i de fall då denne inte har hemvist i Sverige, ifrågasätter styrelsen om inte det ansvar som enligt lagförslaget skall åvila importör alltid borde åvila inom riket hemmahörande fysisk eller juridisk person.

Förslaget i fråga om avgifter och kontrollverksamhetens finansiering diskuteras av åtskilliga remissinstanser. *Mynt- och justeringsverket* anser bl. a. att det inte bör vara svårt att konstruera en taxa för probering och kontrollstämpling som ger kostnadstäckning för utfört arbete. Mindre arbeten kommer att bli dyrare än nu att kontrollstämpla medan större arbeten kommer att bli billigare. Detta kan väntas medföra att endast större arbeten kommer att inlämnas för kontrollstämpling även om andra varor med högt affektionsvärde (förlovnings- och vigselringar) också kan väntas bli kontrollstämplade. Om kostnaderna för kontrollstämpling kan täckas med avgifter, bör däremot den föreslagna inspektionen av handeln med ädelmetallarbeten i sin helhet bekostas med statsmedel. Verket anser det inte praktiskt genomförbart att ta ut något slags övervakningsavgift av tillverkare, importörer, grosshandlare och detaljhandlare, bl. a. med hänsyn till företagens olika omställning. Den i promemorian gjorda uppskattningen av kostnaden till storleksordningen 1 milj. kr. per år för övervakning synes rimlig. En avsevärd administrativ förenkling och dessutom en direkt besparing av storleksordningen 1 milj. kr. per år skulle emellertid uppnås, om ansvarsstämpling endast fick utföras på sådana arbeten som kontrollstämplas. Härigenom kunde stickprovsundersökning underlätas.

Statens provningsanstalt tillstyrker att kontrollstämplingsavgiften be-

stäms så att full kostnadstäckning erhålls. Även övervakning av ansvarsstämpling bör vara avgiftsbelagd. Kostnaderna kan bestridas av statsmedel eller genom årliga avgifter från tillverkare och försäljare. Provninganstalten anser det rimligt att de direkta kostnaderna för övervakning tas ut som avgift men att kostnaderna för basresurser bestrids av statsmedel. Ett slutligt ställningstagande till avgiftsuttaget bör anstå tills erfarenheter vunnits.

Stockholms handelskammare och *handelskamrarna i Göteborg, Borås och Karlstad* anser att avgifterna för kontrollstämpling inte bör sättas så högt att de får en hämmande effekt på den frivilliga stämplingen. Kostnaderna för tillsyn och stickprovsundersökning bör åtminstone till väsentlig del bestridas av statsmedel. En avgiftsfinansiering bör under alla förhållanden ta hänsyn till de olika företagens omsättning. Liknande synpunkter framförs av bl. a. *Guldsmedsmästarnas riksförbund*. *Guldsmedsbranschens samorganisation* är införstådd med att kostnaden för kontrollstämpling måste bli högre än den nuvarande. Organisationen anser att kostnaden för kontrollstämpling inte bör bli så hög att den verkar rent prohibitivt. Den bör å andra sidan inte sättas så lågt att serietillverkade föremål även i fortsättningen kommer att begäras bli kontrollstämplade.

Förslaget att överföra **h u v u d m a n n a s k a p e t** för kontrollverksamheten från mynt- och justeringsverket till statens provningsanstalt tillstyrks i allmänhet. *TCO* och *Samlarförbundet Nordstjärnan* anser emellertid att verksamheten i stället bör flyttas till det planerade konsumentverket.

Departementschefen

Med hänsyn till det värde som varor av guld och andra ädla metaller allmänt anses representera har man i flera länder bestämmelser angående kontroll av ädelmetallarbeten. Sådan kontroll sker ofta vid olika stadier i hanteringskedjan och pålägger såväl tillverkaren som det allmänna visst ansvar för varans kvalitet. I vårt land är ädelmetallarbeten — dvs. arbeten av guld, silver eller platina och vissa legeringar därav — underkastade kontroll vid tillverkning, yrkesmässig försäljning och import. Vissa undantag härifrån gäller dock, t. ex. för ädelmetallarbeten som tillverkas för export, arbeten som uppenbarligen har antikvariskt värde, reservoarpennor, glasögonbågar och urboetter. Som jag i det följande kommer att beröra gäller i princip vissa minimikrav i fråga om ädelmetallarbetens finhalt för att de skall få säljas yrkesmässigt här eller införas till riket.

Enligt gällande förordning (1956: 328) om kontroll å ädelmetallarbeten skall tillverkaren anbringa ansvarsstämplar på arbeten som han

förfärdigat, medan mynt- och justeringsverket skall anbringa kontrollstämplar på dem. Ansvarsstämplarna anbringas på arbeten som tillverkats i riket och utgörs av ortsmärke, tillverkarens namnstämpel (tillverkarsstämpel) och årsbokstav. Guldarbeten skall också förses med finhaltsstämpel. På importerat ädelmetallarbete får inte finnas annan ansvarsstämpel än finhaltsstämpel. Tillverkaren ansvarar för att utfört arbete motsvarar ansvarsstämplarna som åsatts arbetet.

Kontrollstämpel anbringas på arbetet för att bestyrka att det motsvarar de i nyssnämnda förordning uppställda fordringarna. Kontrollstämplingen utförs i Stockholm av mynt- och justeringsverket och i övrigt på ett 100-tal andra orter i landet av särskilda kontrollstämplingsförrättare. När arbetet lämnas för kontrollstämpling skall det vara försett med ansvarsstämplarna och företes i sin helhet. Arbeten som kontrollstämplas av mynt- och justeringsverket skall undersökas i fråga om finhalten (proberas) före stämplingen. Hos kontrollstämplingsförrättarna sker dock stämpling utan föregående probering. Dessförinnan har emellertid prov tagits för undersökning i efterhand hos mynt- och justeringsverket. Sådana tas stickprovvis efter verkets bestämmande.

I den förut nämnda skrivelsen från mynt- och justeringsverket till chefen för finansdepartementet hemställde verket om en översyn av bestämmelserna rörande kontrollen av ädelmetallarbeten. Skälen för verkets framställning har tidigare redovisats. Efter Kungl. Maj:ts bemyndigande lät jag genom särskild sakkunnig företa en översyn av bestämmelserna om den statliga kontrollen på ifrågavarande område. Översynen resulterade som jag tidigare nämnt i ett särskilt betänkande (Ds Fi 1967: 4). I detta föreslogs att den statliga kontrollstämplingen på ädelmetallvaror skulle avvecklas och att bestämmelserna om lägsta finhalter skulle upphöra att gälla. Vid remissbehandlingen av betänkandet framfördes stark kritik mot förslaget om total avveckling av den statliga kontrollen och man förordade någon form av sådan kvalitetskontroll. Jag lät med hänsyn härtill ytterligare utreda frågan. I den nu behandlade departementspromemorian föreslås i en särskild lag att den statliga kontrollstämplingen behålls men att den inte längre skall vara obligatorisk utan ske på begäran i varje särskilt fall.

Promemoriaförslaget i denna del har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av övervägande antalet remissinstanser. Från något håll har anförts att ändring i reglerna om kontrollstämpling bör undvikas tills nordiska eller andra internationella överenskommelser föreligger på ifrågavarande område. Någon remissinstans har vidare anført att en övergång från obligatorisk till frivillig statskontroll kommer att medföra en försämring för allmänheten.

Av promemorian framgår att antalet ädelmetallarbeten som kontrollbehandlats år 1970 uppgick till ca 3 milj. samt att med nuvarande resurser möjligheten att närmare undersöka de sålunda stämplade ar-

betena kan beräknas till genomsnittligt endast några procent av arbetena. Det säger sig självt att en sådan stickprovssvis gjord kontroll av ädelmetallvarorna inte kan anses tillfredsställande mot bakgrund av att det helt dominerande antalet arbeten kontrollstämplas utan att undergå en däremot svarande undersökning. En ändring av nuvarande ordning är därför enligt min mening nödvändig. Självfallet kan man i och för sig tänka sig att komma till rätta med nu påtalade problem genom att utvidga den statliga kontrollverksamheten. För att en sådan utvidgning skall få åsyftad effekt måste en avsevärd förstärkning ske i fråga om både de personella och tekniska resurserna. Detta kommer emellertid att medföra betydande kostnader. En lämpligare väg synes mig vara att som föreslagits i promemorian medge möjlighet till statlig kontrollstämpling som får ske efter särskild begäran. Eftersom en sådan begäran regelmässigt bör leda till att det ifrågavarande föremålet probieras före kontrollstämplingen, uppnås betydligt större garanti än f. n. för att den åsatta kontrollstämpeln svarar mot arbetets finhalt. Med hänsyn till det anförda förordar jag att den nuvarande obligatoriska, offentliga kontrollstämplingen ersätts med en statlig kontrollstämpling som sker först på begäran i varje enskilt fall.

F. n. gäller att tillverkare skall förse ädelmetallarbeten, som tillverkas inom riket, med särskilda ansvarsstämplar. För de närmare bestämmelserna härom har redogjorts i det föregående. I promemorian föreslås bl. a. att även importör skall förse hit införda ädelmetallarbeten med ansvarsstämplar och med en särskild importstämpel. Ortmärke skall dock enligt förslaget inte i fortsättningen ha karaktären av ansvarsstämpel. På grundval av den kritik som anförts mot förslaget om en särskild importstämpel anser jag att en sådan inte bör föreskrivas. I likhet med flertalet remissinstanser anser jag att den i övrigt föreslagna obligatoriska ansvarsstämplingen är ägnad att bättre än f. n. tillgodose allmänhetens anspråk på en riktig deklaration av de i handeln förekommande ädelmetallprodukterna. Som föreslagits i promemorian bör ansvarsstämplingen kontrolleras genom stickprovssvis gjorda undersökningar. Härigenom skapas ett tillfredsställande skydd mot missbruk.

Den föreslagna kontroll- och ansvarsstämplingen avses i promemorian gälla den yrkesmässiga handeln med ädelmetallarbeten. Undantag från lagen skall dock ske för sådana ädelmetallarbeten som i stort sett redan enligt gällande lagstiftning är undantagna från tillämpningsområdet. Någon crinran har inte vid remissbehandlingen anförts i detta avseende och jag biträder förslaget. Från lagen kommer sålunda att undantas sådana arbeten som uteslutande är avsedda för medicinsk, vetenskaplig eller industriell användning eller har antikvariskt värde. Härutöver bör undantag kunna medges, om särskilda skäl föreligger. Som exempel på sådana undantag kan nämnas föremål som glasögonbågar, urboetter och pennor samt ädelmetallarbeten som är av ringa värde. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t

bestämmer att i särskild ordning utfärda närmare bestämmelser härom.

Från något håll har framförts önskemål om att även personer som inte yrkesmässigt handlar med ädelmetallarbeten på begäran skall kunna erhålla offentlig kontrollstämpel. Som exempel har nämnts amatörtillverkare av ädelmetallarbeten. Jag kan för min del inte finna någon anledning att utesluta enskild person, som i icke yrkesmässig verksamhet tillverkat visst föremål av ädelmetall, från möjlighet att få detta kontrollstämplat. Jag förordar därför att den föreslagna lagen utformas med beaktande av det nu anförda.

I promemorian föreslås att begreppet ädelmetallarbete skall förbehållas föremål som innehåller viss lägsta finhalt guld, silver eller platina. Detta har kritiserats bl. a. från den synpunkten att de allmänt använda benämningarna guld-, silver- och platinaarbete därigenom lämnas utanför begreppsbestämningen. Som några remissinstanser påpekat skulle till följd härav dessa benämningar kunna användas i fråga om arbeten, som inte håller föreskrivna minimihalter. Allmänheten skulle därvid kunna vilseledas. Jag delar uppfattningen att den legala definitionen bör avse guld-, silver- och platinaarbeten med begreppet ädelmetallarbete som en gemensam benämning och att dessa benämningar i den yrkesmässiga handeln får användas endast för ädelmetallvaror som håller föreskrivna minimihalter. Självfallet avses med ädelmetallarbete också sådant arbete som utgör legering av guld, silver eller platina.

I promemorian föreslås att minimihalten för silver sänks och att nu gällande lägsta finhalter för guld och platina behålls. Däremot föreslås inte något förbud mot att här i riket sälja även arbeten med lägre finhalt. Sådana arbeten skulle dock inte få vara försedda med ansvarsstämplar eller kontrollstämpel.

Frågan huruvida också s. k. underhaltiga ädelmetallvaror, t. ex. guldarbeten med lägre finhalt än 18 karat, bör tillåtas i vårt land har uppmärksammats vid remissbehandlingen av 1967 års betänkande. Flera branschorganisationer uttalade sig därvid för att man borde behålla gällande minimihalter och hänvisade till att frågan om finhalter borde lösas på det internationella planet. Vid remissbehandlingen av departementspromemorian har branschorganisationerna och ett flertal andra remissinstanser ansett att nuvarande minimigränser för finhalter bör behållas. I några remissyttranden har emellertid framhållits att ett slopande av finhaltskraven skulle öka konsumenternas valmöjligheter.

För egen del har jag förståelse för att delade meningar kan råda om vilka finhalter som bör tillåtas, eftersom bl. a. ett ställningstagande i detta hänseende sammanhänger med frågan om det över huvud taget bör vara förbjudet att saluföra ädelmetallvaror under viss finhalt. Jag vill i detta sammanhang erinra om det arbete som f. n. pågår inom EFTA, EEC och internationella branschorganisationer. Detta arbete,

som ännu inte avslutats, avser att i första hand underlätta den internationella handeln med ädelmetallvaror genom överenskommelser om gemensamma metoder för kontroll av ädelmetallvaror, vissa regler om materialkvalitet, finhalter, obligatoriska stämplat m. m. I avvaktan på att det nämnda internationella arbetet slutförts bör man om möjligt undvika att göra ändringar i de nuvarande bestämmelserna på ifrågasatt område. Jag vill i detta sammanhang erinra om att enligt det av mig i det följande framlagda lagförslaget Kungl. Maj:t får medge undantag från lagen, om det är påkallat med hänsyn till överenskommelse med främmande stat eller till internationellt ekonomiskt samarbete. Med hänsyn till det anförda och då något allmänt önskemål f. n. inte föreligger om att tillåta yrkesmässig handel med s. k. underhaltiga ädelmetallvaror bör någon ändring tills vidare inte ske i våra nuvarande bestämmelser om finhalterna. Jag förordar därför att bara sådana ädelmetallvaror som håller de enligt gällande regler föreskrivna minimihalterna får saluhållas och säljas inom riket. Den föreslagna kontrollstämplingen bör i konsekvens härmed få ske bara i fråga om sådana varor. Vidare bör endast ädelmetallarbeten, dvs. sådana arbeten som håller de angivna minimihalterna, få vara försedda med ansvarsstämplar. Andra arbeten bör inte få utges för eller ges sken av att vara ädelmetallarbeten.

Under remissbehandlingen har från bl. a. branschorganisationernas sida erinrats om att ett slopande av nu tillåtna toleranser i fråga om finhalten skulle kunna framtvinga en överläggning och fördyring av ädelmetallarbetena som inte kan vara i konsumenternas intresse.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och mot bakgrund av det internationella arbete som pågår på detta område förordar jag att nuvarande, i lag reglerade toleranser beträffande angivna minimihalter tills vidare får tillåtas.

Även förslaget att på ädelmetallarbeten ange de kemiska beteckningarna för guld, silver eller platina och antal tusendelar utvisande finhaltena kritiscras av flera remissinstanser. Man pekar bl. a. på att de nu använda beteckningarna är väl kända för allmänheten. Jag anser att de nuvarande beteckningarna bör behållas. Beteckningarna K för guld, S för silver och P för platina bör sålunda användas även i fortsättningen och finhaltsstämpeln för guldarbeten fortfarande ange karat. För silver- och platinaarbeten bör finhalten i enlighet med förslaget anges i tusendelar.

Beträffande förslaget att namnstämpel skall registreras som varumärke hos patent- och registreringsverket har enligt min mening vid remissbehandlingen övertygande skäl anförts mot en sådan registrering. Jag vill därför inte förordna någon ändring i detta avseende. Däremot talar praktiska skäl för att registreringen av namnstämplat även i fortsättningen skall ske hos tillsynsmyndigheten. Ett överflyttande av huvudmanna-

skapet för ädelmetallkontrollen till annan myndighet bör sålunda medföra att denna i egenskap av tillsynsmyndighet övertar registreringen av namnstämplarna. Jag återkommer i det följande till frågan om ny tillsynsmyndighet.

I promemorian föreslås att som tillverkare skall anses också den som yrkesmässigt uppdragit åt annan att utföra ädelmetallarbete (s. k. lego-tillverkning). Vidare föreslås att tillverkare skall ansvara för att utfört ädelmetallarbete motsvarar åsatta stämplat samt att importör skall ha motsvarande ansvar för importerat ädelmetallarbete. Ifrågavarande förslag har allmänt godtagits vid remissbehandlingen. Jag tillstyrker förslaget.

Förslaget i promemorian att särskild avgift skall utgå för den offentliga kontrollstämplingen och proberingen har lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Jag tillstyrker förslaget. Avgiftens storlek torde få fastställas i administrativ ordning. Som en riktpunkt bör gälla att avgiften bestäms så att kontrollstämpling normalt inte kommer att ske av föremål med blott obetydligt värde men också så att avgiften inte får en hindrande effekt på kontrollstämplingens omfattning i övrigt.

I promemorian föreslås att tillverkare, säljare och importör skall vara registrerade hos tillsynsmyndigheten. Detta finner jag vara lämpligt med hänsyn till kravet på att en så effektiv tillsyn som möjligt skall kunna upprätthållas på ifrågavarande område. Förslaget om en årlig registreringsskyldighet anser jag emellertid mindre lämpligt med hänsyn till det besvär som därigenom skulle förorsakas den enskilde och de administrativa olägenheter som skulle uppstå. Det bör därför vara tillräckligt att registrering sker efter det att registreringsskyldighet första gången uppkommer och att registreringen upphör efter anmälan om att registreringsskyldighet inte längre föreligger. I samband med registreringen bör en särskild registreringsavgift tas ut. Avgiftens storlek torde få bestämmas i administrativ ordning.

Den av mig förordade tillsynsverksamheten förutsätter kontroll genom personella och tekniska insatser och medför självfallet kostnader. Med hänsyn till kontrollens syfte — att medverka till efterlevnad av bestämmelserna för den yrkesmässiga handeln med ädelmetallvaror — bör dessa kostnader tas ut av näringsidkarna. Kostnaderna för kontrollverksamheten, inberäknat kostnader för kontrollstämpling, har i promemorian beräknats till sammanlagt ca 1 milj. kr. per år. De bör lämpligen täckas förutom genom en kontrollavgift även genom årliga tillsynsbidrag. Bidragen bör av administrativa och praktiska skäl tas ut av tillverkare och importörer. Bidrag bör utgå med högst en procent av omsättningen beträffande de med lagen avsedda ädelmetallvarorna, dock med lägst 100 kr. och högst 10 000 kr. Omsättningen bör beräknas enligt vad som gäller i fråga om skattepliktig omsättning, exkl. skatt, enligt förordningen (1968: 430) om mervärdesskatt.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att i övrigt fastställa de närmare bestämmelserna om tillsynsbidraget samt registrerings- och kontrollavgifterna.

Det av mig nu framlagda lagförslaget torde, utöver vad som framgår av departementspromemorian och vad jag i det föregående anfört, inte kräva några särskilda kommentarer. Jag vill dock erinra om att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer kan meddela närmare föreskrifter för lagens tillämpning. Sådana föreskrifter får närmare övervägas i senare sammanhang.

Enligt statsmakternas beslut angående omlokalisering av viss statlig verksamhet (prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196) kommer mynt- och medaljtillverkningen vid mynt- och justeringsverket att flyttas till Eskilstuna. Frågan om myndighetstillhörighet för verksamheten i övrigt, nämligen justeringsverksamheten angående mått och vikt samt ädelmetallkontrollen, aktualiseras i samband därmed.

Kungl. Maj:t har tidigare denna dag i proposition till riksdagen (prop. 1971: 164) föreslagit att justeringsverksamheten förs över till statens provningsanstalt. När det gäller ädelmetallkontrollen och den därmed sammanhängande proberingsverksamheten vill jag erinra om att detta verksamhetsområde till stor del innefattar tekniska undersökningar och analyser. Dessa bör utföras av särskild expertis och med utnyttjande av nödvändig apparatur. Även om kontrollen till viss del kommer att utföras direkt på platsen, kommer den huvudsakliga undersökningsverksamheten att förläggas till lokaler där tillfredsställande tekniska resurser står till buds. Under dessa förhållanden anser jag det vara mest ändamålsenligt att statens provningsanstalt övertar huvudmannaskapet för ädelmetallkontrollen. Jag förordar därför att de uppgifter som f. n. ankommer på avdelningen för kontrollen av ädelmetallarbeten vid mynt- och justeringsverket förs över till statens provningsanstalt. Överföringen bör ske den 1 juli 1972.

Chefen för industridepartementet kommer enligt vad jag erfarit att föreslå Kungl. Maj:t att i särskild proposition till vårriksdagen 1972 lägga fram förslag till organisation. Jag vill påpeka att det nuvarande systemet med särskilda kontrollstämplingsförrättare på orter utanför Stockholm bör avvecklas i samband med att den nya lagen beträffande ädelmetallkontrollen träder i kraft.

De av mig förordade ändringarna i ädelmetallkontrollen kräver visst förberedelsearbete på det administrativa planet. De nya bestämmelserna bör därför träda i kraft först den 1 juli 1973. Härigenom uppnås också överensstämmelse med ikraftträdandet av den nya mått- och viktlagstiftningen.

Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1) antaga inom finansdepartementet upprättat förslag till *lag om handel med ädelmetallarbeten*,

2) besluta att de uppgifter som f. n. ankommer på avdelningen för kontroll av ädelmetallarbeten hos mynt- och justeringsverket skall föras över till statens provningsanstalt den 1 juli 1972.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen—Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

Bilaga

Departementspromemorians förslag

Förslag till**Lag om handel med arbeten av guld, silver och platina**

Härigenom förordnas som följer.

1 § Denna lag äger tillämpning på yrkesmässig handel med arbeten av guld, silver och platina (ädelmetallarbeten).

Från lagen undantages dock ädelmetallarbeten, som uteslutande är avsedda för medicinsk, vetenskaplig eller industriell användning eller som har antikvariskt värde.

2 § Med ädelmetallarbete förstås föremål som innehåller, om det är utfört i

guld minst 750 tusendelar fint guld,

silver minst 800 tusendelar fint silver samt

platina minst 950 tusendelar fint platina.

3 § Försäljning eller saluhållande inom riket av här tillverkat ädelmetallarbete får ske endast om arbetet är försett med ansvarsstämplar.

Vad i första stycket sägs skall gälla även beträffande till riket infört ädelmetallarbete.

4 § Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer får medge undantag från 3 § i fråga om nyttoföremål såsom glasögon, klockor och pennor samt, om särskilda skäl föranleder det, jämväl beträffande annat ädelmetallarbete, som är av ringa värde eller som utgör del av annat föremål och uppenbarligen har ringa värde i förhållande till föremålets hela värde.

Undantag får förses med särskilda föreskrifter.

5 § Ansvarsstämplar för här i landet tillverkat ädelmetallarbete är tillverkarens namnstämpel (tillverkarstämpel), årsbokstav samt finhaltsstämpel. Saknas utrymme eller anses årsbokstav onödig får den utelämnas.

Ansvarsstämplar för hit infört ädelmetallarbete är importörens namnstämpel (importörstämpel) jämte beteckningen "Import" (Imp) samt finhaltsstämpel.

6 § Föremål som innehåller guld, silver eller platina får inte vara försett med ansvarsstämplar utan att vara ädelmetallarbete enligt 2 § och ej heller på annat sätt ges sken av att vara ädelmetallarbete.

7 § Finhaltsstämpel skall ange ädelmetallen med dess kemiska beteckning (Au för guld, Ag för silver och Pt för Platina) samt finhalten enligt 2 § i tusendelar.

Följande finhaltsstämplar får användas: Au 750, Au 833, Au 958, Ag 800, Ag 925 och Pt 950.

8 § Finhaltsstämpel hänför sig om arbetet består av olika ädelmetaller eller skilda delar, som ej fogats ihop genom lödning, till den del varå stämpeln anbringats.

9 § Namnstämpel som sägs i 5 § skall vara registrerad som varumärke enligt varumärkeslagen (1960: 644). I stämpeln får inte ingå annat än bokstäver.

10 § Årsbokstav anger tillverkningsåret. Årsbokstav är en av följande bokstäver, nämligen A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, X, Y, Z med efterföljande siffra eller siffror. Bokstäverna användes i följd, en för varje år, varvid bokstaven A anger år 1759. Den vid bokstaven fogade siffran eller siffrorna utmärker den omgång bokstavsserien är i användning sedan år 1759.

11 § Ansvarsstämplar skall anbringas på ädelmetallarbete genom tillverkarens eller importörens försorg.

Såsom tillverkare får anses även den som yrkesmässigt givit annan i uppdrag att utföra ädelmetallarbete (legotillverkning).

12 § Tillverkare ansvarar för att utfört ädelmetallarbete motsvarar åsatta stämplar. Samma ansvar har importör för hit infört ädelmetallarbete.

Den som säljer ädelmetallarbete ansvarar för att föreskrivna stämplar är åsatta arbetet.

13 § Ädelmetallarbete förses på begäran med kontrollstämpel, som består av tre kronor i hjärtformig sköld.

Kontrollstämpel anger att från arbetet i skälig omfattning tagna prov visat sig motsvara åsatt finhaltsstämpel. Bestämmelsen i 8 § äger motsvarande tillämpning i fråga om kontrollstämpel.

Probering och kontrollstämpling utföres av myndighet som Konungen bestämmer.

14 § Kan kontrollstämpling inte äga rum utan att arbetet skadas, får i stället utfärdas kontrollbevis om att arbetet uppfyller fordringarna för kontrollstämpling.

15 § För kontrollstämpling eller kontrollbevis skall erläggas kontrollavgift, som även innefattar ersättning för verkställd probering.

16 § Tillsyn över efterlevnaden av denna lag utövas av myndighet som Konungen bestämmer.

Tillverkare, importörer och säljare, som omfattas av denna lag, är skyldiga att årligen för registrering anmäla sig hos tillsynsmyndigheten. För registrering skall erläggas registreringsavgift.

Personal hos tillsynsmyndigheten skall äga tillträde till lokal, där ädelmetallarbete tillverkas, säljes eller förvaras och får för undersökning medtaga sådant arbete därifrån.

17 § Konungen får medge undantag från denna lag, om det är påkallat med hänsyn till överenskommelse med främmande stat eller till det nordiska ekonomiska samarbetet.

18 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelserna i 3, 6, 7, 9, 11 eller 16 §§ eller mot föreskrift som meddelats med stöd av 4 § dömes, där ej för gärningen är stadgat svårare straff i brottsbalken, till böter eller, där brottet är att anse som grovt, till fängelse högst sex månader.

19 § Ädelmetallarbete, som saluhålles i strid mot bestämmelse i denna lag, skall förklaras förverkat till kronan. Finnes arbetet ej i behåll skall i stället värdet förklaras förverkat. Är påföljd som nu sagts uppenbart obilligt får den helt eller delvis eftergivas.

20 § Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer fastställer avgifter enligt denna lag samt meddelar närmare föreskrifter för tillämpningen av lagen.

Denna lag träder i kraft den

Genom lagen upphävs

1. förordningen (1956: 328) om kontroll å ädelmetallarbeten,
2. ädelmetallstadgan (1956: 329),
3. förordningen (1901: 20) angående förbud mot anbringande av vissa stämplars eller märken å förgyllda och försilvrade med flera arbeten av oädel metall m. m.

De under 1 och 2 upphävda författningarna skall alltjämt äga tillämpning beträffande ädelmetallarbeten, som åsatts stämplars med stöd av dessa författningar eller som före lagens ikraftträdande hit införts eller inlämnats för kontrollstämpling.

Ortsmärke, som enligt 16 § förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten bestämts före lagens ikraftträdande, får även i fortsättningen åsättas ädelmetallarbete.

Utan hinder av bestämmelserna i 7 § denna lag får finhalten i guldarbeten fortfarande anges i karat.